

Lausunto

15.02.2021

6957/03.00.00/2020

Asia: VN/12528/2019

Lausuntopyyntö osallisuustyöryhmän vammaispalvelulainsäädännön uudistusta koskevista ehdotuksista

Lausunnonantajan tausta

1 Lausunnonantaja on

Kunta tai kuntayhtymä

Mikä

Espoon kaupunki

Työryhmän ehdotukset kokonaisuutena

2. Voidaanko työryhmän ehdotuksilla vahvistaa vammaisten henkilöiden osallisuutta heitä koskevien palveluiden asiakasprosesseissa? (Raportin luku 2, s. 14-47)

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset perustelut

Espoon kaupunki pitää hyvänä ja perusteltuna vammaisten ihmisten osallisuutta lisäävän lainsäädännön valmistelua. Lausunnolla olevan hallituksen esityksen perusteluosio kuvaa onnistuneesti vammaispalvelujen palveluprosessia ja sen tavoitteita.

3. Voidaanko työryhmän ehdotuksilla vahvistaa vammaisten henkilöiden oikeutta yksilöllisiin tarpeisiin perustuviin palveluihin? (s. 14-47)

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset perustelut

-

1 § 1 momentin 3 kohta

- 4. Kannatatteko ehdotettua muotoilua, jonka mukaan lain tarkoituksena olisi tukea vammaisen henkilön itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista? Rauenneessa hallituksen esityksessä käytettiin termiä itsenäinen suoriutuminen itsenäisen elämän sijaan. (s. 14)**

Ei

Vapaamuotoiset perustelut

Itsenäinen suoriutuminen on selkeämpi käsite.

1 § 1 momentin 4 kohta

- 5. Kannatatteko vammaisen henkilön edun lisäämistä palvelujen turvaamista koskevaan kohtaan? (s. 14)**

Ei

Vapaamuotoiset perustelut

Espoon kaupunki näkee ”vammaisen henkilön edun” lisäämisen lain kaikkiin kohtiin lainsäädännön soveltamista merkittävästi vaikeuttavana asiana. Vammaispalvelulain kuten muunkin sosiaalihuollon lainsäädännön tulisi perustua sosiaalihuoltolakiin kirjattuihin periaatteisiin: tavoitteena on turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut sekä muut hyvinvointia edistävät toimenpiteet. Vammaispalvelulain kannalta riittävä muotoilu on ”turvata vammaisen henkilön yksilöllisen tarpeen mukaiset, riittävät ja laadultaan hyvät palvelut.” Vammaisen henkilön edun ottaminen ohjaavaksi periaatteeksi haastaa erimerkiksi yhdenvertaisuusnäkökulman. Jo sosiaalihuollon asiakaslaisissa säädetään, että sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan. Asiakaslaisissa on säädetty myös, että asiakasta koskeva asia on käsiteltävä ja ratkaistava siten, että ensisijaisesti otetaan huomioon asiakkaan etu.

On myöskin huomioitava, että jokaisen ihmisen etu on saada palvelunsa maksutta. Tämä ei kuitenkaan voi olla ohjaava periaate sovellettavasta lainsäädännöstä päätettäessä eikä ole viimeisimmän oikeuskäytännön mukaan näin ollutkaan. Tämä tulkinta on säilytettävä uudessakin lainsäädännössä. Edun lisääminen lakiin useisiin kohtiin monimutkaistaisi tarpeettomasti kyseisen lainsäädännön soveltamista ja saattaisi tarpeettomasti ohjata vammaisia henkilöitä pois yleisistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, mikäli tulkittaisiin, että edun vuoksi kaikki palvelut tulisi järjestää vammaispalvelulain nojalla. Tämä nostaisi myös merkittävästi kuntien kustannuksia.

Asiakkaan edun huomioimisesta on riittävästi säädetty muualla sosiaalihuollon lainsäädännössä, joten asiasta ei ole tarpeen säätää lisäksi vammaispalvelulaissa.

1 §:n perustelut

6. Kannatatteko 1 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 19-27)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

3 §:n 3 momentti

7. Kannatatteko lisäsehdotusta, jonka mukaan vammaisella henkilöllä olisi oikeus käyttää hänelle soveltuvaa kommunikointikeinoa hänen osallisuutensa ja osallistumisensa tukemiseksi? (s. 15)

Ei

Vapaamuotoiset perustelut

Espoon kaupunki pitää tärkeänä vammaisen henkilön oikeutta kommunikaatioon ja tiedonsaantiin. Asiasta on kuitenkin säädetty jo muussa lainsäädännössä, jota viranomaisen on noudatettava. Saman asian säätämisestä useassa eri lainsäädännössä tulee pidättäytyä. Sosiaalihuollon asiakaslaissa on jo säädetty, että selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen. Uuden sääntelyn sijaan asiassa voitaisiin lisätä ohjausta ja koulutusta viranomaisille. Vammaisten henkilöiden kommunikaatiota turvataan lisäksi tulkkauspalveluilla sekä viittomakielilailla.

8. Kannatatteko lisäsehdotusta, jonka mukaan vammaista henkilöä olisi tarvittaessa tuettava tiedon saannissa sekä oman mielipiteen muodostamisessa ja ilmaisemisessa? (s. 15)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

3 §:n perustelut

9. Kannatatteko 3 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s.27-32)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Ehdotetaan kuitenkin että edun käsite poistetaan.

4 § Palvelutarpeen arviointi ja asiakassuunnitelma

- 10. Työryhmä ei ehdottanut palvelutarpeen arviointia ja asiakassuunnitelmaa koskevaan pykälään muutosta. Oletteko samaa mieltä siitä, että muutosta ei tarvita (s. 15)**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

Viranomaisen noudattaa toiminnassaan sosiaalihuollon menettelylainsäädäntöä. Vammaispalvelulakiin ei ole tarpeellista lisätä uudelleenkirjoitettuna sosiaalihuoltolain sisältöä. Erikseen asiakkaille voidaan laatia opas, josta sosiaalihuoltolain ja asiakaslain linkitys vammaisen henkilön palveluprosessiin käy ilmi.

4 §:n perustelut

- 11. Kannatatteko 4 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 32-35).**

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

5 § 1 momentti

- 12. Kannatatteko ehdotusta siitä, että vammaisen henkilön palveluja koskevat päätökset olisi tehtävä toistaiseksi voimassa oleviksi tietyin edellytyksin? (s. 16)**

Ei

Vapaamuotoiset perustelut

Asiasta on säädetty jo muussa lainsäädännössä, jota viranomaisen on noudatettava. Saman asian säätämisestä useassa eri lainsäädännössä tulee pidättäytyä. Sosiaalihuoltolain mukaan ”Kun tuen tarve on jatkuvaa tai toistuvaa, palveluja on järjestettävä siten, että tavoitteena on asiakkaan itsenäinen selviytyminen ja tuen tarpeen päättymisen asiakkaan kanssa tavoitteeksi asetetun määräajan jälkeen. Henkilöille, joiden tuen tarve on pysyvä tai pitkäaikainen, tuki on pyrittävä järjestämään siten, että turvataan palvelujen jatkuvuus, ellei palvelujen muuttaminen ole asiakkaan edun mukaista. Jos tuen tarve on vain osittain pysyvä tai pitkäaikainen, on tuki järjestettävä muilta osin siten kuin edellä 1 ja 2 momentissa säädetään.” Käytännössä moni vammaispalvelujen päätös on toistaiseksi voimassaoleva, mutta määräaikaisillekin päätöksille on tarve ja niiden tekemistä ei tule tarpeettomasti hankaloittaa.

- 13. Ovatko määräaikaisen päätöksen edellytykset, joiksi ehdotetaan henkilön omaa etua, yksilöllistä tilannetta tai palvelun luonnetta, määritelty tarkoituksenmukaisesti? (s. 16)**

Osittain

Vapaamuotoiset perustelut

Käytännössä määräaikaisuuteen vaikuttavat asiakkaan yksilöllinen tilanne tai palvelun luonne, joista aiheutuu esimerkiksi tarve arvioida palvelun jatkoa määräajoin (esim. lapsen kasvaessa) tai palvelu on interventiotyyppinen (esim. sopeutumisvalmennus) tai muuten määräaikainen (esim. lisätunnit matkalle).

5 § 2 momentti

- 14. Kannatatteko ehdotusta siitä, että asiakkaan esittämästä avun ja tuen tarpeesta tai palvelun toteuttamistavasta voitaisiin poiketa vain perustellusta syystä, joka olisi kirjattava päätökseen? (s.16)**

Ei

Vapaamuotoiset perustelut

Sosiaalihuollon palvelun myöntämisestä päättää viranhaltija, joka perustaa päätöksensä lainsäädäntöön, ohjeistuksiin, lausuntoihin ja selvityksiin sekä ammatilliseen harkintaansa. Lainsäädännössä on jo säädetty, että asiakkaan mielipide ja toivomukset on huomioitava. Tämä muotoilu antaisi asiakkaalle käytännössä suoran päätöksenteko-oikeuden omiin asioihinsa ja poistaisi kunnalta harkintamahdollisuuden asiassa. Vammaispalvelulain määräyksissä on huomioitava myös yhdenvertaisuus suhteessa muihin kuntalaisiin ja muuhun sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädäntöön ja palveluihin.

Espoon kaupunki ei myöskään kannata, että palvelukokonaisuudesta on tarvittaessa tehtävä sosiaalihuoltolain 46 §:n mukainen päätös. Asiasta on ensinnäkin säädetty jo sosiaalihuoltolaissa, mutta kyseisen pykälän käytöstä tai hyödyllisyydestä ei ole tietoa. Asiakkaan palvelukokonaisuuden koordinoinnin kannalta oleellista ovat toimintatavat kuten monialainen palvelutarpeen arviointi, omatyöntekijä, verkostotyö, konsultointi. Asiakkaan palvelukokonaisuus ei parane lisäämällä hallinnollista työtä kuten päätöksentekoa, joka on pois muusta asiakastyöstä.

Ehdotuksella on todennäköisesti myös merkittäviä kustannusvaikutuksia.

5 § 3 ja 4 momentit

- 15. Kannatatteko vammaisen henkilön perheen ja läheisten tukemista koskevia ehdotuksia? (s. 16)**

Ei

Vapaamuotoiset perustelut

Laissa ei oteta kantaa siihen, kenen vastuulla on näiden palvelujen järjestäminen tai koordinointi. Vammaisen henkilön perheenjäsenillä voi olla hyvin monenlaisia palveluja mm. sosiaali- ja terveydenhuollosta. Monesti nämä palvelut ovat muun kuin vammaispalvelujen vastuulla. Kyseisistä palveluista ei myöskään säädetä vammaispalvelulaissa, mistä johtuen niihin on tarpeetonta viitata tässä laissa. Edelleen kyse on sellaisten toimintamallien käyttöönotosta, joilla koko perheen huomiointi tulee varmistettua. Lainsäädäntö on turhan raskas tapa ohjata tällaista kehittämistyötä.

16. Kannatatteko 5 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s.35-44)

Osittain

Vapaamuotoiset perustelut

Edun käsite määriteltävä tai poistettava. Läheisten hyvinvointiin liittyvät perusteluosiot liian yleisiä ja esitetään poistettavaksi.

36 § Palvelutarpeen arviointi

17. Kannatatteko palvelutarpeen arviointia koskevaan pykälään tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 17)

Osittain

Vapaamuotoiset perustelut

Espossa on jo sovellettu tätä aloittamalla selvitys 7 päivän kuluessa. Selvityksen myötä arvioidaan asian kiireellisyys eikä kaikkia asiakkaita siis tavata 7 päivän kuluessa. Tämänkaltainen työskentely edellyttäisi merkittävää lisäresursointia kuntien vammaispalveluihin ja lisäisi merkittävästi kustannuksia.

18. Kannatatteko 36 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s.44-45)

Osittain

Vapaamuotoiset perustelut

-

39 § 1 momentti

19. Kannatatteko ehdotettua lisäystä, jonka mukaan asiakassuunnitelma olisi laadittava yhdessä asiakkaan ja tarvittaessa omaisen, läheisen tai muun asiakkaan edustajan kanssa? (s. 18)

Osittain

Vapaamuotoiset perustelut

Asiasta on jo säädetty muussa lainsäädännössä. Päällekkäisestä säätelystä tulisi pidättäytyä. Oleellinen käsite tässä on "tarvittaessa".

39 § 2 momentti

20. Kannatatteko ehdotettua lisäystä siitä, että asiakassuunnitelma sisältäisi asiakkaan ja tarvittaessa asiakkaan läheisen ehdotuksen palveluiden tuottamistavasta, jolla voidaan parhaiten vastata asiakkaan tarpeisiin? (s.18)

Ei

Vapaamuotoiset perustelut

Päätöksentekijällä tulee olla päätösoikeus siihen, millä tuottamistavalla palvelu tuotetaan. Oleellista on, että viranhaltija kuulee asiakasta.

21. Kannatatteko ehdotusta, että pykälään lisättäisiin arvio asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista sekä toimintakyvystä? (s.18)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

22. Kannatatteko ehdotettuja lisäyksiä asiakkaan läheisen näkemyksen huomioon ottamisesta asiakassuunnitelmaa laadittaessa? (s. 18)

Ei

Klikkaa ja lisää otsikko avoimelle kysymykselle

Isompi haaste tällä hetkellä on asiakkaan oman näkökulman huomiointi kuin läheisten näkökulman huomiointi. Kyseisessä pykälässä on paljon toistoa ja päällekkäisyyttä sekä liiallista yksityiskohtaisuutta.

39 §:n perustelut

23. Kannatatteko 39 pykälän perusteluihin tehtyjä muutosehdotuksia? (s. 45-46)

Kyllä

Vapaamuotoiset perustelut

-

Autio Anu
Espoon kaupunki - Vammaispalvelujen päällikkö